

سنجش دارایی دانش ملی^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۱/۱۶

مهری عبدالوند^۲، کرم‌اله دانش‌فرد^۳، ابوالحسن فقیهی^۴

از صفحه ۲۲۷ تا ۲۵۰

چکیده

زمینه و هدف: دارایی‌های دانش نشان‌دهنده توانایی‌ها و ظرفیت کشور است که برای رشد اقتصادی، مزیت رقابتی، توسعه انسانی و کیفیت زندگی ضروری است. هدف پژوهش حاضر، سنجش دارایی دانش ملی بوده است.

روش‌شناسی: این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر نحوه اجرا توصیفی است. هم‌چنین از لحاظ شیوه گردآوری و تحلیل داده‌ها در زمره مطالعات موردی قرار می‌گیرد. جامعه آماری این پژوهش سازمان‌های فعال و دارای مجوز رسمی فعالیت در کشور جمهوری اسلامی ایران است. چهار سازمان، به نمایندگی از هر یک از بخش‌های عمومی و خصوصی به‌صورت هدف‌مند و بر حسب امکان دسترسی به اطلاعات انتخاب و در نمونه قرار گرفت. گردآوری اطلاعات با هماهنگی و ارسال فایل جدول شاخص‌ها به افراد ذی‌ربط در سازمان‌های مورد مطالعه و دریافت اطلاعات تکمیل شده انجام گرفت.

یافته‌ها: در این پژوهش دارایی دانش در چهار بُعد محیط، زیرساخت، برون‌داد و سرمایه انسانی سنجیده شد و با توجه به ماهیت این اطلاعات که از نوع مالی بود، اطلاعات از بخش‌های مالی، منابع انسانی، فناوری و واحدهای مرتبط و مطلع صورت پذیرفت.

نتیجه‌گیری: نتایج به‌دست آمده حاکی از آن است که میزان توجه به مؤلفه‌ها و ابعاد دارایی‌های دانش در این سازمان‌ها متفاوت است و ارزش دارایی دانش در برخی مؤلفه‌ها به‌دلیل نبود فرآیندهای سنجش و یا نسنجیده شدن آن‌ها به‌صورت مجزا، صفر گزارش شد.

واژه‌های کلیدی: دارایی دانش، مدیریت دانش، سنجش دارایی دانش ملی.

---

^۱ این مقاله مستخرج از رساله دکتری رشته مدیریت دولتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات است.
^۲ دانشجوی دکتری رشته مدیریت دولتی (گرایش منابع انسانی)، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
^۳ استاد، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. نویسنده مسئول.
daneshfard@srbiau.ac.ir
^۴ استاد، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

مقدمه

رشد اقتصادی یک کشور، وابسته به عوامل متعددی است. در این میان نقش دانش در آن غیر قابل انکار است. مطالعات بسیاری نشان داده که تولید ناخالص داخلی کشورها تحت تأثیر زیرساخت‌های دانشی یک کشور است. اقتصاد دانش‌محور اقتصادی است که مستقیماً بر اساس تولید، توزیع و مصرف دانش شکل گرفته باشد و سرمایه‌گذاری در دانش و صنایع دانش‌پایه مورد توجه خاص قرار گیرد. در این اقتصاد که سهم قابل توجهی از تولید ناخالص داخلی از فعالیت‌های مبتنی بر دانش و دانش‌آفرین است، دانش بیش از عوامل سنتی نظیر کار و سرمایه موجب تولید می‌شود و ارزش بسیاری از شرکت‌های نرم‌افزاری و فناوری زیستی، ناشی از سرمایه‌های غیر فیزیکی یعنی دانش و امتیازات علمی آن‌ها است. بر این اساس، خلق دانش یک سلاح ضروری در دنیای امروز بوده و بدون یک فرآیند مستمر خلق دانش هر جامعه‌ای محکوم به تباهی است. خلق و یادگیری دانش، ایجاد دانش جدید یا جایگزینی و به‌سازی دانش موجود از طریق روابط اجتماعی و همکاری‌های سازمانی است و ایجاد و بهره‌برداری از دانش، سهم عمده‌ای در ایجاد ثروت در اقتصاد دانش‌محور دارد (آذری آرانی و رضائی نور، ۱۳۹۸).

امروزه در کشورهای پیش‌رو در اقتصاد جهانی، تعادل بین دانش و منابع، به سمت دانش تغییر کرده است و مزیت رقابتی پایدار شرکت‌ها ناشی از خلق، مالکیت، محافظت و به‌کارگیری دارایی‌های دانش آن است. این دارایی سرچشمه توانایی و قابلیت‌های سازمانی است که برای رشد و توسعه انسانی ضروری به حساب می‌آید. دارایی‌های دانش نشان‌دهنده توانایی‌ها و ظرفیت یک کشور است که برای رشد اقتصادی، مزیت رقابتی پایدار توسعه انسانی و کیفیت زندگی ضروری است. به‌طور کلی چنین به نظر می‌رسد که کشورهایی که دارایی‌های دانش و سرمایه فکری دارند از شرایط بالاتر رشد و توسعه برخوردار هستند (بیات و همکاران، ۱۳۹۷).

سنجش دارایی دانش ملی از منظر کاربردی، سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران هر دو بخش را قادر به مدیریت بهینه دارایی‌های دانش می‌کند. از سوی دیگر، اعمال مدل در هر دو بخش، امکان مقایسه سهم و ارزش دارایی دانش بین بخش دولتی و خصوصی را فراهم می‌کند که به شناسایی سهم هر بخش از ارزش این دارایی در کشور کمک می‌کند و می‌توان نتایج را در شناسایی دانش ارزشمند در هر بخش و توسعه اقتصاد و دانش کشور به واسطه این دانش جدید بهبود بخشید.

ابزار و روش‌های سنجش دارایی دانش برای کمک به کشورها در تجزیه و تحلیل و ارزیابی توانایی‌ها و قابلیت‌های آن‌ها به عنوان اقتصاد مبتنی بر دانش کمک می‌کند. چنین سنجشی می‌تواند تصویب سیاست‌ها و شیوه‌های خوب و هم‌چنین رشد سیستم‌های دانش ملی برای توسعه جامع را تسهیل کند. اسناد رسمی بانک جهانی برای سنجش دانش ملی بیان می‌کند «سنجش دانش یک ابزار برای کمک به کشورها در تجزیه و تحلیل توانایی‌های خود برای شرکت در انقلاب دانش است. این تمرکز بر روی آن دسته از حوزه‌های اقتصاد جامعه است که به‌طور مستقیم از دانش و یادگیری بهره می‌برند».

هدف از معیارهای سنجش، تعیین میزان بازده پیش‌بینی شده و واقعی و سرمایه‌گذاری در دارایی موجود است. از دیدگاه معامله دارایی وجود ندارد، مگر ضمانتی برای ثبات و اطمینان از درآمدزایی آن در آینده باشد. در مورد سرمایه فیزیکی، مزایای حال حاضر و آینده با نرخ فعلی و برآورد استهلاک محاسبه می‌شود. با این حال، در مورد دارایی دانش، امکان محاسبه هزینه‌ها و مزایا در هر دوره زمانی به جز در دوره حساب‌داری وجود ندارد. عدم اطمینان اقتصادی معرف انتخاب در مورد نحوه استفاده یا سرمایه‌گذاری در دارایی‌ها است و در مورد دارایی‌های دانش افزایش می‌یابد.

مرور ادبیات حاکی از رویکردهای گوناگونی برای توسعه استانداردهای سنجش دارایی دانش است. از جمله این رویکردها می‌توان به حسابداری منابع انسانی، یادگیری سازمانی، دارایی فکری و اصول پذیرفته‌شده حسابداری اشاره

کرد (ویلکینز^۱ و همکاران، ۱۹۹۷). اما، بر اساس پژوهش‌های پیشین (مانند عبدالوند و همکاران و همکاران، ۱۳۹۹؛ مودیچووا^۲ و همکاران، ۲۰۲۰) هیچ‌یک از روش‌ها و الگوهای موجود برای ارزش‌گذاری و سنجش دارایی دانش، از یک سو به تنهایی قابلیت سنجش دارایی دانش را در سازمان‌های مختلف دولتی و خصوصی را دارا نیستند و از سوی دیگر، وابسته به بستر و فرهنگ کاربردی خاصی هستند. بنابراین، تاکنون سنجش مناسبی از ارزش دارایی‌های دانش کشور انجام نگرفته است. علت این امر، نبود الگویی منسجم و جامع از مفهوم و چگونگی سنجش دارایی‌های دانش بوده است. در راستای پاسخ به این نیاز، عبدالوند و همکاران (۱۳۹۹) اقدام به تبیین الگویی بومی و ملی برای سنجش دارایی‌های دانش کشور کرده‌اند. بر خلاف الگوهای موجود، این مدل که در پژوهش حاضر به کار گرفته شده محدود به یک رویکرد سنجش (نظیر بازگشت سرمایه، کارت امتیاز متوازن و ...) نیست. هم‌چنین می‌تواند ارزش دانش را با در نظر داشتن فرآیند مدیریت دانش به صورت کاربردی و تجربی بسنجد. با این وجود، سنجش دارایی‌های دانش در سازمان‌های کشور با این الگو انجام نگرفته است. عدم انجام چنین پژوهش‌هایی، سبب ناشناخته ماندن ارزش این دارایی‌ها و در نتیجه نبود دانش کافی برای مدیریت مؤثر و بهره‌گیری از این دارایی‌های کلیدی کشور شده است. به همین جهت، انجام این پژوهش، از منظر علمی علاوه بر ایجاد شناخت و دانش در خصوص ارزش دارایی‌های دانش و نحوه سنجش آن‌ها در سطح ملی، کاربردپذیری این الگوی بومی را نشان خواهد داد. از سوی دیگر، توجه پژوهش‌گران، مدیران و سیاست‌گذاران بخش‌های دولتی و خصوصی را به اهمیت و ارزش این دارایی‌ها جلب می‌کند که به نوبه خود منجر به وضع سیاست‌ها و اقداماتی به منظور مدیریت و بهره‌برداری بهتر این دارایی‌ها می‌شود. بنابراین، پژوهش حاضر با سنجش دارایی دانش در هر دو بخش دولتی و خصوصی امکان سنجش ارزش دارایی دانش تولید شده در کشور را فراهم آورده که به نوبه خود عدم آگاهی

۱- Wilkins

۲- Mudrychova

دقیق از ارزش این دارایی و در نتیجه از دست رفتن یا ضعف در مدیریت آن را کاهش می‌دهد.

به‌طور مشخص پژوهش حاضر در پی پاسخ‌گویی به سؤال‌های زیر است:

۱. ارزش دارایی‌های دانش ملی در سازمان‌های منتخب بخش عمومی و خصوصی چقدر است؟

۲. ارزش دارایی‌های دانش ملی در دو بخش عمومی و خصوصی چه تفاوت‌هایی از نظر ابعاد مختلف مدل سنجش دارایی دانش ملی دارد؟

مبانی نظری: دانش مخلوط سیالی از تجربیات، ارزش‌ها، اطلاعات موجود و نگرش‌های کارشناسی نظام‌یافته است که چارچوبی برای ارزش‌یابی و بهره‌گیری از تجربیات و اطلاعات جدید به‌دست می‌دهد. دانش در سازمان‌ها نه تنها در مدارک و ذخایر دانش، بلکه در رویه‌های کاری، فرآیندهای سازمانی، اعمال و هنجارها مجسم می‌شود (رحمان سرشت، ۱۳۷۹). دانش از اطلاعات و داده‌ها ریشه می‌گیرد. تبدیل اطلاعات به دانش در عمل بر عهده بشر است. آشکار است که معمولاً بین داده، اطلاعات و دانش تمایز وجود دارد. تعریف مفهومی دانش، هنگام به‌کارگیری آن به‌عنوان یک سرمایه یا دارایی در ایجاد ارزش و اقدام و تصمیم‌گیری در خصوص دانش تعیین‌کننده است (آفابل و همکاران، ۲۰۲۰).

دانش را می‌توان در دو سطح مورد بررسی قرار داد، افراد دارای دانش صریح که به سادگی قابل تسخیر و انتقال است و سطح دانش ضمنی که با فرد پیوند می‌یابد و دسترسی به آن، کاری دشوار یا غیرممکن است. در نتیجه، بسیاری از سازمان‌ها به اندازه کافی به استخراج دانش ضمنی کارکنان توجه نمی‌کنند. دانش سازمانی دانش خاص سازمان است که از تجربه جمعی یا از تجربه فردی اشخاص آن سازمان به‌وجود می‌آید. این دانش برای دست‌یابی به اهداف سازمان مورد استفاده قرار می‌گیرد. ارزش استفاده از دانش ارتباط نزدیکی با رقابت و نوآوری دارد. با این وجود، کلید مزیت رقابتی بیش‌تر دانشی نیست که

به راحتی قابل دست یابی و کپی کردن ساده باشد، بلکه دانش ضمنی است، که می تواند موقعیت رقابتی یک شرکت را بهبود بخشد گرچه دانش صریح نیز یک منبع ارزشمند برای تجارت است و به ایجاد ارزش کمک می کنند در نتیجه مدیریت دانش ضمنی و صریح بازده قابل توجهی را برای سازمان ایجاد می کند (سوزلانسکی^۱، ۱۹۹۶).

دانشگاه مدیریت دانش تگزاس، مدیریت دانش را این گونه تعریف می کند: مدیریت دانش، فرآیند نظام مند کشف، انتخاب، سازمان دهی، تلخیص و ارائه اطلاعات است؛ به گونه ای که شناخت افراد را در حوزه مورد علاقه اش بهبود می بخشد. مدیریت دانش به سازمان کمک می کند تا از تجارب خود، شناخت و بینش به دست آورد و فعالیت خود را بر کسب، ذخیره سازی و استفاده از دانش متمرکز کند و بتواند در حل مشکلات، آموزش پویا، برنامه ریزی راهبردی و تصمیم گیری، از این دانش بهره گیرد. مدیریت دانش نه تنها از زوال دارایی های فکری و مغزی جلوگیری می کند، بلکه به طور مداوم بر این ثروت می افزاید. مدیریت دانش یک فلسفه تجاری است که توسط فناوری پشتیبانی می شود و با هدف ایجاد امکان تصمیم گیری بهینه و تفکر خلاقانه، اطلاعات داخلی و خارجی پیرامون سازمان را به دانش قابل اجرا تبدیل می کند. محور مدیریت دانش، دانش هایی است که می توانند فعال شوند و چنین هم افزایی هایی را از طریق استفاده مستقیم ایجاد می کند، که توانایی شرکت را در تولید ارزش افزوده به میزان قابل توجهی افزایش می دهد. با توجه به آریشا و رگب^۲ (۲۰۱۶) مدیریت دانش، سیستمی است که فعالیت ها را برای مدیریت و کاربرد ثروت دانش سازمان و هم چنین اطمینان از شرایط آن، خلاصه می کند. مدیریت دانش، علم ایجاد ارزش از ثروت نامشهود سازمان است. در تعریف رحم^۳ (۲۰۱۹)، هدف از مدیریت دانش ایجاد شرایط مناسب در شرکت مانند فناوری و ساختار سازمانی داخلی است که تجدید نظر در دانش و ارتباطات موجود برای کارمندان را تضمین می کند. طبق گفته های آفابل و همکاران^۴ (۲۰۲۰)

۱- Szulanski
۲- Arisha & Ragab
۳- Rhem
۴- Afable

مدیریت دانش مجموعه‌ای از فرآیندهای پایان‌یافته، ساختارها و ابزارهای پشتیبان است که به‌منظور افزایش، تجدید، به‌اشتراک‌گذاری و توسعه استفاده از دانش در سازمان خدمت می‌کنند. به‌گفته داونپورت^۱ (۲۰۰۱) مدیریت دانش یک الگوی تجاری است که از دانش، به‌عنوان ثروت سازمان برای دستیابی به مزیت رقابتی استفاده می‌کند. این یک ابزار مدیریتی به‌منظور پشتیبانی از شناسایی، ارزیابی، اجرای، ایجاد، پیشرفت، محافظت، به‌اشتراک‌گذاری و استفاده از سرمایه فکری سازمان در یک رویکرد یکپارچه، است.

می‌توان دارایی دانش را، منبع دانشی در نظر گرفت که در آینده مزیت اقتصادی برای سازمان محسوب خواهد شد. دارایی‌ها، منابع اقتصادی هستند که توسط یک نهاد کنترل می‌شود که هزینه آن در زمان کسب می‌تواند به‌طور عینی اندازه‌گیری شود. در اقتصاد مدرن، دانش تبدیل به یک ابزار قدرتمند و مفید برای رقابت بسیاری از شرکت‌های بزرگ شده است. شرکت‌های موفق تنها به کسب منافع از طریق دارایی‌های مشهود متکی نبوده و عمدتاً به دسترسی به اطلاعات نامشهود و خلق دانش به‌عنوان منابع اصلی برای رسیدن به موفقیت تکیه دارند. دارایی‌های نامشهود اقلامی مانند قدرت، خلاقیت و نوآوری کارکنان، تجربه و مهارت کارکنان، رضایت مشتری، اطلاعات و دانش موجود در سازمان است که به سرعت مکمل دارایی‌های فیزیکی می‌شود (عالم تبریزی و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۵). دارایی دانش به موجودی و انباشت دانش اطلاق می‌شود که در مقایسه با دارایی‌های فیزیکی که به‌دلیل فرسوده شدن طول عمر کوتاهی دارند، می‌تواند برای همیشه باقی بماند (پائولونی و همکاران^۲، ۲۰۱۰).

دارایی دانش، نوعی دارایی است که ناملموس و نامشهود بوده و از لحاظ کمی اندازه‌گیری آن سخت و دشوار است. ولی از سویی باید به این نکته توجه داشت که ارائه شاخص‌های مدون و حتی‌الامکان کمی است که می‌تواند به‌کارگیری دارایی دانش در سازمان را برای مدیران توجیه کند. این گفته لرد کلونین در اینجا

۱- Danevnport

۲- Paoloni

می تواند صادق باشد و اهمیت تدوین شاخص ها و سنجه های اندازه گیری مدیریت دانش و سرمایه دانشی را نشان دهد: «وقتی از آن چه صحبت می کنید، بتوانید آن را به صورت کمی و عددی بیان کرده و اندازه گیری کنید، می توانید درک مناسبی از آن به دست آورید (میرحسینی و همکاران، ۱۳۹۷).

وقتی نتوان منظور خود را به صورت کمی و عددی بیان کرد، در واقع نمی توان درک و شناخت مناسبی از آن حاصل کرد. مقایسه رشد ملی در میان کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه نشان می دهد که رشد اقتصادی تنها بر اساس دارایی های ملموس قابل توضیح نیست. در بسیاری از موارد، نرخ رشد بالا اغلب به سرمایه گذاری های ملی در زیرساخت های مبتنی بر دانش و اطلاعات، کالاها و خدمات بستگی دارد. در این راستا، دارایی های دانش، جنبه های قابل شناسایی ملت ها را نشان می دهند که اگر چه «غیرمستقیم» می تواند به عنوان ارزش خاصی به آن اضافه شود (مالهورتا، ۲۰۰۸).

بالاترین سطح، جایی که دانش را می توان فراتر از فرد و سازمان تفسیر کرد، خود ملت است. دانش ملی مجموعه ای از دانش افراد و شرکت هایی است که ملت را تشکیل می دهند. اندازه گیری دارایی های دانش ملی مربوط به ارزیابی، رشد، نظارت و مدیریت دارایی های نامشهود است. دارایی های نامشهود شامل ساختارهایی مانند اطلاعات، دانش، ایده ها، نوآوری و خلاقیت و دیگر مشتقات است. این سازه ها توسط استانداردهای حسابداری سنتی به عنوان دارایی مورد استفاده قرار نمی گیرند. علاقه به دارایی دانش و مدیریت دارایی دانش، باعث گسترش روش های مختلف ارزش یابی برای آن شده است. چندین گروه اصلی از روش های ارزش یابی دارایی دانش وجود دارند که می توانند به منظور تعیین ارزش این دارایی ها به کار گرفته شوند. بعضی از این روش ها، روش هایی هستند که صرفاً برای استفاده در خود شرکت ها طراحی شده اند و یک جهانی و کلی نیستند، اما با این حال هنوز وجود دارند و مبنایی برای ایجاد روش های جدید هستند (عنایت پور و همکاران، ۱۳۹۷).

پیشینه پژوهش: مرور ادبیات حاکی از رویکردهای گوناگونی برای توسعه استانداردهای سنجش دارایی دانش است. سوکوکو و همکاران^۱ (۲۰۲۰) به ارزیابی کاربرد انواع رویکردها در سنجش دارایی‌های دانش پرداخته‌اند. از جمله این رویکردها می‌توان به حسابداری منابع انسانی، یادگیری سازمانی، دارایی فکری، و اصول پذیرفته‌شده حسابداری اشاره کرد. هم‌چنین روش‌های مرسوم را مرور کرده و که در سازمان‌های گوناگون توسعه یافته‌اند (نظیر اسکاندیا). روش‌های دیگری را سرمایه‌گذاران خطرپذیر برای ارزیابی ارزش بالقوه سرمایه‌گذاری‌های دانش‌بنیان به کار می‌برند و سازمان‌های وام‌دهنده، نیز به ارزیابی تأمین مالی سرمایه‌گذاری در حوزه‌های دارایی دانش پرداخته‌اند.

بایدرمن^۲ (۲۰۱۶) به مرور چهار نظام سنجش می‌پردازد که هم‌چنین در میان دست‌اندرکاران سازمانی محبوبیت دارند: (۱) حسابداری منابع انسانی، (۲) ارزش افزوده اقتصادی، (۳) کارت امتیاز متوازن و (۴) سرمایه فکری. سواپی^۳ (۲۰۲۰)، به خلاصه روش‌های سنجش سرمایه فکری با استفاده از چهار دسته‌بندی می‌پردازد:

۱. روش‌های مستقیم سنجش سرمایه فکری که به برآورد ارزش سرمایه فکری با شناسایی مؤلفه‌های گوناگون آن و سپس ارزش‌یابی مستقیم این مؤلفه‌ها (یا به تنهایی و یا با استفاده از نوعی ضریب جمعی) می‌پردازند.
۲. روش‌های سرمایه بازار تفاضل بین سرمایه‌سازی بازار (نرخ بازار سهام) و سهم سود سهام‌دار (ارزش دفتری سهام) را به‌عنوان ارزش سرمایه فکری در نظر می‌گیرند.
۳. روش‌های بازگشت دارایی‌ها که میانگین درآمدهای پیش از کسر مالیات یک شرکت در یک دوره تقسیم بر میانگین دارایی‌های ملموس همان دوره محاسبه می‌کنند.

۱- Sukuco

۲- Bierderman

۳- Sveiby

۴. روش‌های کارت امتیاز که برای شناسایی مؤلفه‌های غیرمالی سرمایه فکری و گزارش آن‌ها در قالب کارت امتیاز و یا تصویری به کار می‌روند.

جدول شماره ۱: روش‌ها و رویکردهای سنجش دارایی فکری و دانش (عبدالوند و همکاران، ۱۳۹۹)

الگو یا روش	رویکرد
روش درآمد بازار، نرخ دارایی نامشهود، بروکر فناوری، حق اختراع دارای ارجاع، نرخ‌گذاری جامع، کاوش‌گر ارزش، ارزش‌گذاری دارایی فکری، کمیوی توپین، نرخ بازار به ارزش دفتر، نرخ ارزش سرمایه‌گذار	سنجش مستقیم سرمایه فکری
ارزش‌گذاری دارایی فکری، مجموع خلق ارزش، مقایسه بازگشت با صنعت.	سنجش مبتنی بر سرمایه بازار
نرخ نامشهود محاسبه شده، ارزش افزوده، حسابداری برای آینده، ضریب ارزش افزوده، هزینه‌یابی و حسابداری منابع انسانی.	سنجش مبتنی بر بازگشت سرمایه
الگوی اسکاندیا، دیده‌بان دارایی نامشهود، شاخص سرمایه فکری، هوش سرمایه انسانی، زنجیره ارزش دارایی فکری. مالهورتا.	سنجش مبتنی بر کارت امتیاز

دسته‌بندی سوابی نشان می‌دهد روش‌های مستقیم و امتیاز متوازن بهتر در بخش دولتی و غیرانتفاعی عمل می‌کنند زیرا سنجه‌های غیرمالی برای مقاصد محیطی، اجتماعی و خدمات دولتی و عمومی مناسب‌تر به نظر می‌رسند. این نوع شاخص‌ها برای یافتن استانداردی فراگیر در هر دو بخش عمومی و خصوصی مفید است. اما، برای حسابداران و حساب‌برسان که مسئولیت سنجش، ثبت و گزارش‌دهی دارایی‌ها را دارند، مسئله در میان است. چو^۱ (۲۰۲۰) به بررسی مفهوم سنجش دارایی دانش با اعمال حسابرسی فرآیندها می‌پردازد. این روش مبتنی بر میزان کارایی سازمان در ایجاد ارزش (دارایی دانش) از اطلاعات است.

به‌طور کلی، بررسی پیشینه موضوع حاکی از آن است که دارایی‌های دانش در سطح ملی به‌صورت موردی و در بستر سازمان‌های خاصی صورت گرفته است و دچار محدودیت‌های روش اندازه‌گیری است. به غیر از پژوهش‌هایی که به‌صورت پراکنده به سنجش سرمایه فکری در یک سازمان خاص و با استفاده از یک رویکرد خاص پرداخته‌اند، نمونه‌ای از سنجش دارایی دانش ملی به چشم نمی‌خورد. مرور پیشینه موضوع نشان می‌دهد که رویکرد منسجم و بومی‌سازی شده‌ای برای سنجش دارایی دانش ملی در کشور وجود ندارد. رویکردهای

۱-Cho

موجود از جامعیت کافی برخوردار نبوده و تنها به بخشی از دارایی‌های دانش می‌پردازند. در میان الگوهای موجود، الگوی عبدالوند و همکاران (۱۳۹۹) به‌صورت بومی و با تلفیق رویکردهای مختلف تدوین شده است و از نقاط قوت روش‌های گوناگون استفاده می‌کند و به ادعای این پژوهش‌گران قابلیت کاربرد در انواع سازمان‌های دولتی و خصوصی را دارا می‌باشد.

در پژوهش حاضر این سؤال مطرح است که دارایی دانش در شرکت‌های عمومی و خصوصی به چه میزان است. برای سنجش دارایی دانش در شرکت‌های عمومی و خصوصی از مدل مفهومی عبدالوند و همکاران (۱۳۹۹) به این دلیل که با تلفیق ابعاد و مؤلفه‌ها و شاخص‌های رویکردهای گوناگون، طراحی شده و جامعیت لازم را برای کاربرد در سطح ملی دارا می‌باشد، استفاده شده که شامل ابعاد انسانی، محیطی، برون‌دادی و زیرساختی می‌باشد. ابعاد دارایی دانش به همراه مؤلفه‌های هریک در شکل شماره یک ارائه شده است:

دارایی دانش ملی			
سرمایه انسانی - توسعه سرمایه انسانی - شایستگی	اثر و برون‌داد - مالی و اقتصادی - عملکردی - سرمایه فکری و نوآوری	محیط - نهادی - اجتماعی - اقتصادی - سیاسی و قانونی - فرهنگ	زیرساخت - آموزشی و پژوهشی - اجرایی - فناوری

شکل شماره ۱: مدل مفهومی (عبدالوند و همکاران، ۱۳۹۹)

چنان‌که در شکل شماره یک مشاهده می‌شود، دارایی دانش ملی شامل چهار بُعد سرمایه انسانی، اثر و برون‌داد دارایی دانش، محیط و زیرساخت است. در سنجش هر بُعد، شاخص‌های مالی مرتبط با هر مؤلفه در نهاد یا سازمان مورد سنجش قرار می‌گیرد. شاخص‌های مالی هر یک از مؤلفه‌ها در جدول شماره دو ارائه شده است.

جدول شماره ۲: شاخص‌های سنجش دارایی دانش (عبدالوند و همکاران، ۱۳۹۹)

بعد	مؤلفه	شاخص‌ها
سرمایه انسانی	توسعه سرمایه انسانی	ارزش تحصیلات نیروی کار (بر حسب میانگین هزینه تحصیلی)
		آموزش‌های سازمانی (هزینه آموزش‌های رسمی سازمانی)
سرمایه انسانی	توسعه سرمایه انسانی	هزینه‌های نگهداشت و جبران خدمات
		هزینه سنجش آموزش (هزینه‌های سنجش اثربخشی)
سرمایه انسانی	توسعه سرمایه انسانی	ارزش نیرو (بر حسب میزان جبران خدمات پرداختی)
		ارزش‌های جذب و استخدام
سرمایه انسانی	توسعه سرمایه انسانی	هزینه‌های خروج نیرو از سازمان
		درآمد ریالی ناشی از دارایی دانش
سرمایه انسانی	توسعه سرمایه انسانی	درآمد ارزی ناشی از دارایی دانش
		کاهش هزینه ناشی از دارایی دانش
سرمایه انسانی	توسعه سرمایه انسانی	افزایش سودآوری ناشی از دارایی دانش
		ارزش مزیت رقابتی ناشی از دانش
سرمایه انسانی	توسعه سرمایه انسانی	ارزش رشد عملکرد مالی ناشی از به‌کارگیری دانش
		ارزش دانش موجود در عملیات
سرمایه انسانی	توسعه سرمایه انسانی	ارزش افزایش خروجی فعالیت‌ها
		افزایش ارزش سرمایه ناشی از دانش
سرمایه انسانی	توسعه سرمایه انسانی	ارزش برندهای سازمان
		ارزش حق اختراعات، ابداعات، نوآوری‌ها و اکتشافات
سرمایه انسانی	توسعه سرمایه انسانی	ارزش دانش دارای حقوق مالکیت
		ارزش صادرات نوآورانه
سرمایه انسانی	توسعه سرمایه انسانی	ارزش ایده‌های تجاری شده
		ارزش کسب‌وکارهای ایجاد شده بر پایه دانش
سرمایه انسانی	توسعه سرمایه انسانی	ارزش فرهنگ سازمانی حامی دانش (هزینه مدیریت فرهنگ سازمانی)
		ارزش ساختار و واحد متولی مدیریت دانش
سرمایه انسانی	توسعه سرمایه انسانی	ارزش دانش گروهی
		ارزش مشوق‌ها و انگیزش‌های دانشی
سرمایه انسانی	توسعه سرمایه انسانی	بودجه تخصیص یافته به دانش و مدیریت آن
		صرفه جویی ریالی ناشی از تسهیل‌گری دانش در روابط اجتماعی
سرمایه انسانی	توسعه سرمایه انسانی	ارزش دانش ارتباط با تأمین‌کنندگان
		ارزش دانش ارتباط با مشتریان و کاربران
سرمایه انسانی	توسعه سرمایه انسانی	ارزش دانش حفظ وفاداری مشتری
		ارزش رسانه‌های اجتماعی و ارتباطی

بعد	مؤلفه	شاخص‌ها
		ارزش دانش ارتباط با سرمایه‌گذاران
		ارزش دانش بهره‌گیری از فضای کسب‌وکار بودجه تخصیص یافته به دانش
	اقتصادی	ارزش دانش بازاریابی و افزایش سهم بازار ارزش امکانات دسترسی به دانش رقابتی ارزش قراردادهای حوزه دانش
		ارزش ریالی اثربخشی و کارایی ناشی از دانش قانونی و تنظیمی ارزش استمرار عملیاتی و سیاسی هزینه‌های قانونی تولید و به‌کارگیری دانش هزینه‌های مرتبط با اجرای قانون و سیاست هزینه‌های حمایت قوانین و مقررات
	فرهنگ	ارزش صادرات فرهنگی ارزش رویدادها و فعالیت‌های فرهنگی در راستای دانش ارزش دانش ناشی از فعالیت‌های فرهنگی
		ارزش آموزش فناوری و رایانه ارزش کتابخانه و فضای مطالعه ارزش مراکز و مؤسسات پژوهشی ارزش تجهیزات آموزشی و کمک آموزشی ارزش فضای آموزشی ارزش تجهیزات آزمایشگاهی و پژوهشی
زیرساخت		
		هزینه اجرای فرآیندها و سامانه‌های مدیریت دانش ارزش دستورالعمل‌ها و رویه‌های اجرایی ارزش شبکه‌های توزیع دانش ارزش اسناد مرتبط با مدیریت دانش
	اجرایی	
		ارزش فضای ذخیره‌سازی دیجیتال ارزش سامانه‌های مدیریت دانش ارزش پایگاه‌های داده ارزش سامانه‌های اطلاعات مدیریت
	فناوری	

روش‌شناسی پژوهش

با توجه به هدف این پژوهش، سنجش دارایی دانش ملی در سازمان‌های منتخب خصوصی و عمومی از اطلاعات مربوط به سازمان‌ها پس از هماهنگی با سازمان‌های مورد بررسی گردآوری شد. بررسی سنجش دارایی دانش یک

سال گذشته سازمان‌های مورد مطالعه، به شکل موجود و بدون دخل و تصرفی از سوی محقق در داده‌ها یا محیط مشاهده سازمان‌ها انجام شد. الگوی به‌کار رفته در این مطالعه موردی از نوع توصیفی و کاربردی بود. هدف، کاربرد یافته‌های سنجش و بهبود مدیریت دارایی‌های دانش در سازمان‌های مورد بررسی و مشابه است.

جامعه آماری شامل سازمان‌های بخش دولتی و خصوصی و مدنی در کشور ایران بود. جامعه آماری این سازمان بسیار گسترده و شامل سازمان‌های فعال و دارای مجوز رسمی فعالیت در کشور جمهوری اسلامی ایران است.

در این پژوهش، با توجه به گستردگی و امکان دسترسی به اطلاعات، انتخاب سازمان‌های مورد بررسی به‌صورت هدفمند انجام گرفت و چهار سازمان، به نمایندگی از هر بخش دولتی، خصوصی، مدنی و اجتماعی (نظیر خیریه‌ها، فرهنگی و غیرانتفاعی) مورد بررسی قرار گرفت.

ابزار گردآوری اطلاعات شامل فهرست شاخص‌های مدل سنجش دارایی دانش (عبدالوند و همکاران، ۱۳۹۹) در قالب جدول بود که این مدل به‌تازگی ارائه شده و تاکنون در جایی مورد استفاده قرار نگرفته است. گردآوری اطلاعات شامل برقراری ارتباط با سازمان‌های منتخب و ارسال جدول به این سازمان‌ها بود. پس از دریافت اطلاعات از افراد ذیربط در سازمان‌های مورد مطالعه تحزیه و تحلیل بر اساس مدل انجام شد که شامل سنجش ارزش دارایی دانش این سازمان‌ها بود. با توجه به ماهیت این اطلاعات که از نوع مالی و به‌صورت ریال بودند، اطلاعات از بخش‌های مالی، منابع انسانی، فناوری و واحدهای مرتبط و مطلع صورت گرفت. اطلاعات گردآوری شده مربوط به ۹ ماه اول سال ۱۳۹۹ بود و شکل موجود و قابل ارائه در سازمان‌های مورد بررسی را شامل می‌شد. در پایان، ارزش دارایی دانش محاسبه این سازمان‌ها بر اساس مدل با یکدیگر مقایسه و گزارش پژوهش ارائه شد.

یافته‌های پژوهش

الگوی ارائه‌شده در شکل شماره یک در چهار سازمان منتخب بخش دولتی و خصوصی به‌عنوان نمونه اعمال و دارایی دانش آنها سنجیده شد. در بخش خصوصی، یک سازمان و در بخش دولتی، سه سازمان مورد بررسی قرار گرفتند. این سازمان‌ها به‌صورت هدفمند و بر مبنای امکان دسترسی به اطلاعات آنها انجام گرفت. نتایج سنجش دارایی دانش سازمان بخش خصوصی در جدول شماره سه ارائه شده است.

جدول شماره ۳: ارزش دارایی دانش سازمان خصوصی مورد بررسی به تفکیک مؤلفه‌ها

ارزش دارایی دانش (ریال)	
۵,۳۲۰,۰۳۶,۶۶۶	توسعه انسانی
.	سرمایه انسانی
.	شایستگی
.	مالی و اقتصادی
.	عملکردی
۲,۷۶۴,۴۰۷,۸۵۵,۰۰۸	سرمایه فکری و نوآوری
.	اثر و برون‌داد
.	نهادی
۹۹۰,۶۸۰,۲۴۰	اجتماعی
۱۵,۸۷۴,۵۴۶,۰۲۶,۰۰۲	اقتصادی
.	محیط
.	سیاسی و قانونی
.	فرهنگی
۹۴۱,۰۸۱,۰۶۰	آموزشی و پژوهشی
.	زیرساخت
.	اجرایی
.	فناوری
۱۸,۶۴۱,۴۱۷,۶۴۵,۹۷۶	جمع

چنان‌که در جدول شماره سه مشاهده می‌شود، در سازمان خصوصی مورد مطالعه، مقدار ارزش دارایی دانش برخی مؤلفه‌ها صفر است. اما این بدان معنا نیست که دارایی‌های دانش آن مؤلفه وجود ندارد و یا در این سازمان ارزش ندارد، بلکه پس از بررسی محقق، عدم ارائه این اطلاعات به دلیل نداشتن فرآیندهایی برای سنجش آنها و در نتیجه در نظر نگرفتن آنها در صورت‌های مالی عنوان شد. هم‌چنین، دلیل دیگر، محاسبه برخی شاخص‌ها در سرفصل‌های هزینه دیگر عنوان شد که در یک مؤلفه دیگر در نظر گرفته شده

است. لازم به ذکر است، در تمامی سازمان‌های مورد بررسی، اطلاعات از جنس مالی و بر اساس صورت‌های مالی دوره‌های گذشته و هزینه یا ارزش‌گذاری شده بودند. به عبارت دیگر، این نتایج بر اساس رویکرد گذشته‌نگر و مالی است. چنان‌که در جدول مشاهده می‌شود، مقادیر ارزش ریالی شایستگی در بعد سرمایه انسانی و آثار اقتصادی و عملکردی دارایی دانش در بعد اثر و برون‌داد در این سازمان خصوصی مورد سنجش قرار نگرفته است. در بعد محیطی نیز ارزش ابعاد دارایی دانش موجود در محیط نهادی، سیاسی و فرهنگی فاقد ارزش‌گذاری ریالی می‌باشند. سرانجام، ارزش‌های دارایی‌های دانش زیرساختی و هزینه‌های صرف‌شده در زیرساخت این دارایی‌ها اندازه‌گیری نشده است. این در حالی است که در این سازمان بخش خصوصی که هدف اصلی آن تولید ارزش اقتصادی است، به رغم هزینه و سرمایه‌گذاری بالایی که در نیروی انسانی و فناوری می‌شود، اطلاعی از ارزش ریالی یا برخی از آثار آن در عملکرد اقتصادی سازمان وجود ندارد.

سنجش ارزش‌های دارایی‌های دانش ملی در سه سازمان دولتی در حوزه‌های خدمات عمومی ارتباطات، بانکداری و بنیاد خیریه نیز انجام گرفت. نتایج ارزش‌های دارایی‌های دانش در سازمان بخش دولتی اول که یک سازمان خیریه و مدنی در زمینه دانشگاهی بود، در جدول شماره چهار ارائه شده است.

جدول شماره ۴: ارزش‌های دارایی دانش سازمان دولتی ۱ مورد بررسی به تفکیک مؤلفه‌ها

سازمان دولتی ۱ (مدنی)		
۱,۷۲۷,۶۶۸,۹۰۲	توسعه انسانی	سرمایه انسانی
.	شایستگی	
.	مالی و اقتصادی	اثر و برون‌داد
.	عملکردی	
۱۷,۰۳۴,۸۳۱,۶۴۱	سرمایه فکری و نوآوری	محیط
.	نهادی	
۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰	اجتماعی	
.	اقتصادی	
۱۸,۸۱۱,۹۹۶	سیاسی و قانونی	محیط
.	فرهنگی	

سازمان دولتی ۱ (مدنی)		
آموزشی و پژوهشی	۲,۱۹۶,۶۵۱,۵۱۶	
زیرساخت	اجرائی	.
	فناوری	.
جمع	۲۱,۲۷۷,۹۶۴,۰۵۵	

در جدول شماره چهار مشاهده می‌شود که همانند سازمان مورد بررسی در بخش خصوصی (جدول شماره سه)، در هر سه سازمان دولتی هم برخی از مؤلفه‌های دارایی دانش دارای مقدار ارزش ریالی صفر عنوان شده‌اند. همانند بخش سازمان خصوصی، در این سازمان‌ها نیز علت نبود رویه‌ها و فرآیندهای سنجش یا اظهار بی‌توجهی به سنجش این مؤلفه‌ها، یا لحاظ شدن برخی شاخص‌ها در مؤلفه‌های دیگر عنوان شد. در سازمان مدنی که یک بنیاد خیریه و دانشگاهی بود، مؤلفه‌های شایستگی (بعد سرمایه انسانی)، مالی و عملکردی (بعد اثر و برون‌داد)، نهادی و اقتصادی و فرهنگی (بعد محیطی) و اجرایی و فناوری (در بعد زیرساخت) ارائه نشده‌اند. شاید عدم توجه به آثار مالی و عملکردی این سازمان را بتوان به ماهیت مأموریت آن که مطالبات مدنی و خیریه، نه کسب درآمد و انتفاع، است، نسبت داد. هم‌چنین، نادیده گرفتن دارایی دانش در بعد محیط اقتصادی نیز به همین دلیل قابل ارتباط است. سنجدیده نشدن دانش موجود در زیرساخت‌های فناوری و اجرایی نیز شاید به دلیل اندازه کوچک و چابک این سازمان و نبود تجهیزات فناوری پیچیده و پیشرفته باشد.

دومین سازمان دولتی مورد بررسی، در زمینه خدمات بانکداری فعالیت می‌کند. نتایج ارزش دارایی دانش این سازمان به تفکیک ابعاد و مؤلفه‌های مدل سنجش دارایی دانش ملی در جدول شماره پنج گزارش شده است.

جدول شماره ۵: ارزش دارایی دانش سازمان دولتی ۱ مورد بررسی به تفکیک مؤلفه‌ها

سازمان دولتی ۲ (بانک)		
توسعه انسانی	۱۴۵,۲۱۲,۰۰۰,۰۰۰	
سرمایه انسانی	شایستگی	۸۵,۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰
اثر و برون‌داد	مالی و اقتصادی	۳۳,۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰

سازمان دولتی ۲ (بانک)		
۴۹,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰	عملکردی	
۲۱,۰۵۰,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه فکری و نوآوری	
۱۷۷,۰۰۰,۰۰۰	نهادی	
۳,۷۱۸,۰۰۰,۰۰۰	اجتماعی	
۱,۸۶۰,۰۰۰,۰۰۰	اقتصادی	محیط
.	سیاسی و قانونی	
.	فرهنگی	
۷۰,۰۰۰,۰۰۰	آموزشی و پژوهشی	
۴۸۲,۰۰۰,۰۰۰	اجرایی	زیرساخت
۷۷۰,۰۰۰,۰۰۰	فناوری	
۳۴۲,۱۳۹,۰۰۰,۰۰۰	جمع	

با توجه به جدول شماره پنج، در سازمان دولتی ۲، بر خلاف سازمان دولتی ۱، تنها مقادیر ارزش دو مؤلفه سیاسی و فرهنگی در بعد محیط مورد سنجش قرار نگرفته است. این امر می‌تواند حاکی از ماهیت فعالیت و در نتیجه ساختار دیوان سالاری این سازمان باشد که جنبه‌های سیاسی و قانونی به‌درستی رعایت می‌شوند و نیز فرهنگ سازمانی یکپارچه دارد؛ بنابراین، ممکن است بخشی از ارزش دانش این مؤلفه‌ها به‌صورت صریح در مستندات اجرایی و سایر مؤلفه‌ها در نظر گرفته شده باشد. این استدلال، منطقی به نظر می‌رسد؛ چرا که علت اصلی گزارش نشدن این مؤلفه‌ها از سوی سازمان مورد بررسی، تفاوت دسته‌بندی ارقام در صورت‌های مالی و در نتیجه دیده شدن این دو مؤلفه در دیگر ابعاد و مؤلفه‌های مدل عنوان شد.

سومین سازمان دولتی مورد بررسی، در زمینه ارائه و مدیریت خدمات عمومی در زمینه ارتباطات فعالیت داشت. نتایج سنجش دارایی دانش این سازمان در جدول شماره شش گزارش شده است.

جدول شماره ۶: ارزش دارایی دانش سازمان دولتی ۳ مورد بررسی به تفکیک مؤلفه‌ها

سازمان دولتی ۳ (خدمات ارتباط عمومی)		
۱۷۹,۰۰۰,۰۰۰	توسعه انسانی	سرمایه انسانی
۶۵,۰۰۰,۰۰۰	شایستگی	
.	مالی و اقتصادی	اثر و برون‌داد
.	عملکردی	
.	سرمایه فکری و نوآوری	
.	نهادی	محیط
۶۰,۰۰۰,۰۰۰	اجتماعی	
۱۱۰,۰۰۰,۰۰۰	اقتصادی	
۴۱,۵۰۰,۰۰۰	سیاسی و قانونی	
۲,۰۰۰,۰۰۰	فرهنگی	زیرساخت
۳۴۵,۰۰۰,۰۰۰	آموزشی و پژوهشی	
۷۰,۰۰۰,۰۰۰	اجرایی	
.	فناوری	
۸۷۲,۵۰۰,۰۰۰	جمع	

در جدول شماره شش مشاهده می‌شود که در این سازمان نیز پنج مؤلفه دارای مقدار صفر می‌باشند. این مؤلفه‌ها عبارتند از: مالی، عملکردی و سرمایه فکری در بعد اثر و برون‌داد و نیز مؤلفه نهادی در بعد محیط و مؤلفه فناوری در بعد زیرساخت. همانند سه سازمان دیگر بررسی شده در این پژوهش، سنجیده نشدن این مؤلفه‌ها از سوی افراد پاسخ‌گو در سازمان به نبود رویه‌های سنجش یا دیده شدن آنها در دیگر مؤلفه‌ها عنوان شد. با این حال، در خصوص مؤلفه فناوری، علت لحاظ شدن هزینه و ارزش بخش سخت‌افزاری آن در دارایی‌های ملموس و اموال عنوان شد. هم‌چنین بُعد دانشی و نرم آن به‌عنوان هزینه‌های منابع انسانی در قالب آموزش عنوان شد.

روی هم‌رفته، نتایج سنجش دارایی دانش در این چهار سازمان، نشان‌دهنده سه نکته مهم است؛ نخست، دارایی‌های دانش و مصادیق آن به اشکال متفاوت در این سازمان‌ها شناسایی می‌شود. دوم، اهمیت بخشی از دارایی‌های دانش، مانند برون‌داد و اثر آن بر عملکرد سازمان به‌درستی درک نشده است. سوم به نظر می‌رسد، به رغم نبود رویه‌های سنجش دارایی دانش به‌طور مجزا و کلی، با

وجود الگویی عملیاتی، امکان سنجش این دارایی‌ها با استفاده از صورت‌های مالی معمول سازمان‌ها میسر شد؛ بدین معنا که فقدان تعریف مورد اتفاق و روش عملیاتی سنجش تاکنون مانع توجه و سنجش ارزش این دارایی‌ها در سازمان‌های کشور شده است.

مجموع ارزش دارایی‌های دانش در چهار سازمان مورد بررسی، به تفکیک ابعاد مدل، در جدول شماره هفت ارائه شده است.

جدول شماره ۷: مجموع ارزش دارایی دانش سازمان‌های منتخب عمومی و خصوصی

سازمان خصوصی	سازمان دولتی ۱	سازمان دولتی ۲	سازمان دولتی ۳	
۵۳۲,۰۰۳,۶۶۶	۱,۷۲۷,۶۶۸,۹۰۲	۲۳۱,۱۱۲,۰۰۰,۰۰۰	۲۴۴,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه انسانی
۲,۷۶۴,۴۰۷,۸۵۵,۰۰۸	۱۷,۰۳۴,۸۳۱,۶۴۱	۱۰۳,۹۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۰	اثر و برون‌داد
۱۵,۸۷۵,۵۳۶,۷۰۶,۲۴۲	۳۱۸,۸۱۱,۹۹۶	۵,۷۵۵,۰۰۰,۰۰۰	۲۱۳,۵۰۰,۰۰۰	محیط
۹۴۱,۰۸۱,۰۶۰	۲,۱۹۶,۶۵۱,۵۱۶	۱,۳۲۲,۰۰۰,۰۰۰	۴۱۵,۰۰۰,۰۰۰	زیرساخت
۱۸,۶۴۱,۴۱۷,۶۴۵,۹۷۶	۲۱,۲۷۷,۹۶۴,۰۵۵	۳۴۲,۱۳۹,۰۰۰,۰۰۰	۸۷۲,۵۰۰,۰۰۰	جمع

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه کشورها برای توسعه و پیشرفت دانش نیازمند مدیریت منابع دانشی و به طور مشخص خلق دانش و نوآوری در حوزه ملی هستند و بر این اساس نیاز سنجش دارایی دانش در سازمان‌های عمومی و خصوصی و در سطح ملی مشهود است. در این پژوهش، با استفاده از مدل به‌دست‌آمده، ارزش دارایی‌های دانش ملی در چهار سازمان (سه سازمان دولتی و یک سازمان خصوصی) مورد سنجش قرار گرفت. نتایج به‌دست‌آمده از این مطالعه حاکی از آن بود که میزان توجه به مؤلفه‌ها و ابعاد دارایی‌های دانش در این سازمان‌ها متفاوت است. جالب آن‌که، در هر چهار سازمان مورد مطالعه، بدون استثناء ارزش دارایی دانش در برخی مؤلفه‌ها صفر گزارش شد. علت این امر در بررسی بیش‌تر، نبود فرآیندهای سنجش آنها، صرفاً عدم سنجش آنها یا نسنجیده شدن آنها به‌صورت مجزا عنوان شد. این امر حاکی از فقدان توجه کافی به سنجش این شاخص‌ها است. هم‌چنین، مقادیر ارائه شده عمدتاً به‌صورت هزینه‌ها و سرمایه‌گذاری‌های مالی و گذشته نگر بود و ارزش آتی، استهلاک یا برآورد بازگشت ارزش و هزینه دارایی

در آینده نبود. این امر نشان می‌دهد پویایی زمانی (تغییر ارزش دارایی دانش در طول زمان) در سازمان‌های مورد مطالعه مورد توجه نیست یا سنجیده نمی‌شود.

با توجه به این که سنجش دارایی دانش ملی در سطح کشور قبلاً انجام نشده است و پیشینه تجربی چندانی در داخل کشور وجود ندارد، اهمیت یافته‌های این پژوهش از آن جهت است که توجه محققان و سیاست‌گذاران را به سنجش دارایی‌های دانش ملی جلب می‌کند. هم‌چنین، ارائه روش و الگویی عملیاتی، منجر به ایجاد درک و زبان مشترک بین انواع سازمان‌های مختلف می‌شود تا بتوانند به سهولت و به دور از سردرگمی به سنجش دارایی‌های دانش بپردازند. مهم‌ترین کارکرد این یافته‌ها، در حوزه سیاست‌گذاری بخش عمومی و وضع قوانین و استانداردهای ناظر بر ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود و سازمان‌ها است. هم‌چنین، یافته‌های پژوهش حاضر، در بهبود عملکرد سازمان‌های هر دو بخش دولتی و خصوصی در داخل کشور در راستای سیاست‌های کلان توسعه دانش و بهبود عملکرد اقتصادی کشور می‌تواند نقش به‌سزایی ایفا کند.

بر این اساس به مدیران بخش عمومی و خصوصی پیشنهاد می‌شود با استفاده از الگوی ارائه‌شده در این پژوهش، به سنجش دارایی‌های دانش سازمان خود بپردازند و مطالعات موردی حاصل از آن را منتشر کنند. این امر علاوه بر جلب توجه به ارزش این دارایی‌ها، به سازمان‌ها در بهینه‌سازی سرمایه‌گذاری، بودجه‌بندی و استفاده مؤثر از این دارایی‌ها در راستای بهبود و ارتقای عملکرد کمک می‌کند. هم‌چنین پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاران، با استفاده از این مدل، الزاماتی را برای صورت‌های مالی و افشای گزارش‌های مالی سازمان‌های هر دو بخش خصوصی و دولتی وضع کنند تا سنجش دارایی‌های دانش در سازمان‌های کشور صورت گیرد. این امر سبب شفاف شدن ارزش دارایی‌های دانش در سطح ملی می‌شود. لازم است نهادهای نظارتی سنجش ارزش دارایی‌های دانش ملی را از سازمان‌ها بخواهند.

منابع

- آذری آرانی، قاسم؛ رضایی نور، جلال (۱۳۹۸). شناسایی فرآیند خلق و یادگیری دانش ملی و بررسی تأثیر آن بر تولید ناخالص داخلی با در نظر گرفتن نقش واسطه‌ای هوش ملی. نشریه علمی-پژوهشی فناوری آموزش، ۱۳(۳)، صص ۵۳۷-۵۵۲. ([لینک مقاله](#))
- بیات، سوده؛ ضرغامی بروجنی، حمید؛ خواستار، حمزه؛ تقوی فرد، حمید (۱۳۹۷). فرآیند مدیریت دانش بومی کسب و کارهای مردم‌محور صنایع دستی (مورد کاوی عبا و گلیم‌بافی محله محمدیه نائین). توسعه کارآفرینی، ۱۱(۲)، صص ۲۸۰-۲۶۱. ([لینک مقاله](#))
- رحمان سرشت، محمدحسین (۱۳۷۹). مدیریت دانش. شرکت طراحی مهندسی و تأمین قطعات ایران خودرو (سپکو)، چاپ اول. ([لینک مقاله](#))
- عالم تبریزی، ا؛ حاجی بابایی، ع؛ رجبی فرد، ا (۱۳۸۸). سرمایه فکری. تهران: مرکز آموزش و تحقیقات صنعتی ایران. ([لینک مقاله](#))
- عنایت‌پور، ابراهیم؛ نسل موسوی، سیدحسین؛ جباری، مهرداد (۱۳۹۷). تأثیر سرمایه فکری بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. چشم‌انداز حسابداری و مدیریت، صص ۱۵-۲۶. ([لینک مقاله](#))
- عبدالوند، مه‌ری؛ دانش فرد، کرم‌اله؛ فقیه‌ی، ابوالحسن (۱۳۹۹). سنجش دارایی دانش ملی در بخش دولتی و خصوصی. رساله دکتری، گروه مدیریت دولتی، دانشکده اقتصادی و مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات، تهران، ایران.
- میرحسینی، سیدحسن؛ جاویدان داروگر، علیرضا (۱۳۹۷). نقش بازار سرمایه در توسعه مالکیت فکری. شباک. ۴۱. ([لینک مقاله](#))
- Afable, N., Boom, D., Talisayon, S. (۲۰۲۰). Towards a framework for measuring the impact of knowledge management solutions applied to work processes, Knowledge Management for Development Journal, Vol. ۱۵, No. ۱ ([Link to Publication](#))
- Arisha, A. and M. Ragab (۲۰۱۳). Knowledge management and measurement: a critical Review, Journal of Knowledge Management, ۱۷(۶). ([Link to Publication](#))
- Biedermann, H., (۲۰۱۶). Managing and Measuring Knowledge Assets in Organizations. Eingereicht am Lehrstuhl Wirtschafts und Betriebswissenschaften der Montanuniversitat Leoben. ([Link to Publication](#))
- Cho, Y., (۲۰۲۰). The Effects of Knowledge Assets and Path Dependence in Innovations on Firm Value in the Korean Semiconductor Industry. Sustainability, ۱۲, ۲۳۱۹. ([Link to Publication](#))

- Malhorta, Y. (۲۰۰۸). From information management to knowledge management: beyond the hi-tech hidebound systems. Knowledge management for the information professional. ([Link to Publication](#))
- Mudrychova, M., Brankova, M.H., Houska, M., & Horakova, Tereza, (۲۰۲۰). Measurement of the Valuation of Knowledge in Organizations: A review Analysis. *Sustainability* ۲۰۲۰, ۱۲(۷), ۲۰۰۴. ([Link to Publication](#))
- Paoloni, M., Paoloni, P., Demartini, P., & Celli, M. (۲۰۱۰). The choice of intellectual capital statements in system integration in a leading high-tech company. Proceedings of the ۷th international conference on intellectual capital, Knowledge management & Organizational Learning. ([Link to Publication](#))
- Rhem, T., (۲۰۱۹). Defining Knowledge Management. The KM Depot (۱۱) ۲۷. ([Link to Publication](#))
- Sukuco, I., Margo, P., & Kostini, N., (۲۰۲۰). Knowledge Management and Employee Performance: A Systematic Literature Review. *RJOAS*, ۰۹(۱۰), pp.۱۵۰-۱۵۹. ([Link to Publication](#))
- Sveiby, K.E., (۲۰۱۰). Methods for Measuring Inangible Assets. <http://www.sveiby.com/articles/IntangibleMethods.htm>
- Szulanski, G. (۱۹۹۶). Exploring internal stickiness: Impediments to the transfer of best practice within the firm. *Strategic Management Journal*, ۱۷(Suppl ۲), pp.۲۷-۴۳. ([Link to Publication](#))
- Wilkins, J., Wegen, B. van. & Hoog, R. de. (۱۹۹۷). Understanding and valuing knowledge assets: Overview and method. *Experts Systems with Applications*, ۱۳, pp.۱۳۸-۱۵۰. ([Link to Publication](#))

Archive of SID